Ragnar Jónasson

De mist

Vertaald uit het IJslands door Willemien Werkman

A.W. Bruna Uitgevers

Proloog

Februari 1988

Hulda Hermannsdóttir opende haar ogen.

Die verdomde slaperigheid wilde van geen wijken weten. Ze zou het liefst de hele dag slapen, hier, op deze harde, oncomfortabele bureaustoel. Gelukkig had ze haar eigen kantoor bij de recherche en kon ze de deur dichtdoen en afwisselend voor zich uit staren en haar ogen laten dichtvallen. De papieren stapelden zich voor haar op en ze had haar draai nog helemaal niet kunnen vinden sinds ze twee weken geleden van verlof was teruggekomen.

Dit was Snorri, de hoofdcommissaris, natuurlijk niet ontgaan, in elk geval niet helemaal, maar je moest hem nageven dat hij begrip toonde en tolerant was. Ze had echter echt weer aan het werk gemoeten, ze kon onmogelijk langer opgesloten in haar huis blijven zitten met Jón. Zelfs het schitterende natuurschoon op Álftanes, rond hun eengezinswoning, kon haar niet meer raken. Ze hoorde niet langer het ruisen van de zee, zag de sterren aan de hemel niet meer, of het noorderlicht, zelfs als dat duidelijk zichtbaar was. En zij en Jón spraken nog nauwelijks met elkaar. Ze was gestopt het initiatief te nemen in hun omgang met elkaar, maar ze antwoordde nog wel als hij haar iets vroeg.

De korte winterdagen maakten het natuurlijk allemaal nog erger. Het was de koudste tijd van het jaar, de ene dag nog erger dan de andere, en bovendien sneeuwde het in deze vervloekte maand februari ook nog eens heel veel. De auto's zaten

overal vast in het verkeer en Hulda moest alles op alles zetten om met de Škoda van Álftanes naar Kópavogur te rijden, ook al was die toegerust met de allerbeste winterbanden.

Een tijdlang had ze er zelfs aan getwijfeld of ze überhaupt weer aan het werk zou gaan. Getwijfeld of ze het huis uit zou gaan, of ze uit bed zou komen, onder de dekens vandaan. Maar er waren eigenlijk maar twee mogelijkheden zoals het er nu voor stond: thuisblijven met Jón of van 's ochtends vroeg tot 's avonds op haar werk zijn, ook al kwam er weinig uit haar vingers.

Ze sleet haar dagen daarom op het bureau, bladerde door rapporten en paperassen, deed of ze die zat te lezen, maar kon zichzelf niet voor de gek houden. Dit moest voorbijgaan. Het schuldgevoel zou ze nooit kwijtraken, dat wist ze, maar het zou ongetwijfeld minder worden, met de tijd. Hopelijk. Tegelijkertijd nam de woede toe. Van dag tot dag voelde ze de wraakgevoelens en de haat groeien, en ze wist dat het haar geen goed deed, maar ze kon er niets aan doen. Ze moest alleen een uitlaatklep vinden voor die gevoelens, op de een of andere manier...

De telefoon op haar bureau ging, maar Hulda trok zich daar niets van aan. Ze was in haar eigen wereld en keek pas naar het toestel toen het al een hele tijd stond te rinkelen.

'Hulda.'

'Hulda, je spreekt met Snorri.'

Ze schrok. Haar hoofdcommissaris belde haar eigenlijk nooit, tenzij er iets belangrijks aan de hand was. Doorgaans beperkten hun gesprekken zich tot het officiële ochtendoverleg. Hij bemoeide zich weinig met de lopende onderzoeken.

'Hallo.'

'Kun je even bij me langskomen?'

'Ik kom eraan.' Ze legde neer, stond op en keek in het spiegeltje uit haar handtas. Ze voelde zich verschrikkelijk slecht, maar ondanks alles wilde ze geen zwakheid tonen op haar werk. Natuurlijk was iedereen op de hoogte van haar situatie, maar ze

vreesde vooral dat ze met verlof werd gestuurd. Ze moest iets omhanden hebben om haar verstand te bewaren.

Snorri glimlachte naar haar toen ze binnenkwam in zijn ruime kantoor. Ze voelde een sterk medeleven en vloekte in stilte.

'Hoe gaat het met je, Hulda?' vroeg hij, en hij vroeg haar te gaan zitten voor ze antwoord had kunnen geven.

'Goed hoor, gezien de omstandigheden.'

'Genoeg te doen?'

'Ja, best wel, alles begint weer te lopen na mijn verlof. Ik ben losse eindjes in verschillende zaken aan het natrekken, ik kom daar langzaam mee vooruit.'

'Gaat je dat goed af? Ik ben natuurlijk bereid om je langer verlof te geven als je dat nodig hebt. Natuurlijk hebben wij jou ook nodig, zoals je weet, maar we willen dat je in staat bent om een moeilijke taak op je te nemen, mocht dat nodig zijn.'

'Dat begrijp ik.'

'Ben je dat?'

'Ben ik wat?'

'Ben je daartoe in staat?'

'Ja,' loog ze, ze keek hem recht in de ogen en aarzelde niet.

'Er is een zaak binnengekomen, Hulda, en ik wil jou vragen daar eens naar te kijken.'

'O?'

'Een afschuwelijke zaak.' Toen voegde hij eraan toe 'Verdomd afschuwelijk, eigenlijk', fronste zijn wenkbrauwen en tikte met zijn vingers op zijn bureau om zijn woorden kracht bij te zetten. 'Een lijkvinding in het oosten. We moeten er zo snel mogelijk iemand naartoe sturen, maar er is niemand beschikbaar, behalve jij.'

Hulda dacht bij zichzelf dat hij dat ook iets complimenteuzer had kunnen verwoorden, maar ze liet het erbij.

'Ik ben beschikbaar, geen twijfel mogelijk,' zei ze, hoewel ze wist dat dat niet zo was. 'Waar in het oosten?'

'Een of ander klein plaatsje, dunbevolkt gebied. Ongelooflijk dat daar nog mensen leven.'

‘En wie is de dode, weten we dat?’

‘Wie? Nee, sorry, ik heb je nog niet alles verteld, Hulda. Het was niet één lijk... en het is ook zeker gruwelijk om te zien, want het is niet bekend hoe lang de lijken daar hebben gelegen, kennelijk sinds Kerstmis.’

Deel een

Twee maanden eerder –
vlak voor Kerstmis 1987

1

Het einde van het verhaal.

Erla legde het boek weg, leunde achterover in de oude, versleten leunstoel en haalde diep adem.

Ze had geen idee hoe laat het was, de klok in de woonkamer was al een hele tijd kapot, zeker al een paar jaar, en ze waren niet handig genoeg geweest om hem zelf te repareren. De klok was zwaar en niet gemakkelijk te vervoeren, dus het was nooit serieus bij hen opgekomen om hem in de oude jeep te laden en de hele weg naar het dorp te rijden. Het was niet eens zeker of ze hem in de auto konden krijgen, en ze wisten ook niet of er wel iemand in het dorp was die zo'n klok kon maken. Nee, nee, hij moest er maar gewoon staan als een siervoorwerp. Hij was van de opa van Einar geweest, hij had hem meegenomen uit Denemarken, zo ging het verhaal tenminste. Zijn opa was daar gaan studeren aan de landbouwschool en had toen hij terugkwam de boerderij overgenomen. Dat was de bedoeling geweest, had Einar altijd gezegd. Daarna was zijn vader aan de beurt geweest en uiteindelijk had Einar het stokje overgenomen. Zijn opa was al heel lang dood en zijn vader ook, lang voor hun tijd. Het had bij allebei een zware tol geëist van lichaam en ziel om daar te wonen en daar te werken.

En nu was het ook nog eens koud. Dat was ook niet zo raar in deze tijd van het jaar. Het huis was oud en bij bepaalde weersomstandigheden was het echt nodig om in sommige kamers een warme deken om je heen te slaan, zoals in de woon-

kamer. En dat had ze gedaan. De deken hield haar lichaam warm, maar haar handen die eronder uitstaken waren koud en het was niet altijd gemakkelijk om de bladzijden om te slaan. Natuurlijk legde ze zich daarbij neer, er was niets aan te doen en lezen gaf haar meer plezier dan de meeste andere dingen. Met een goed boek kon ze eindeloos ver reizen, naar een heel andere plek, in een ander land, een andere cultuur, waar het warmer was en het leven gemakkelijker. Niet dat ze ondankbaar was en ontevreden met de boerderij en haar leven daar, helemaal niet. Het was natuurlijk wat de voorouders van Einar hun hadden nagelaten en er zat niets anders op dan op haar tanden te bijten en het beste ervan te maken. Zelf was Erla opgegroeid in de stad, in het Reykjavík van na de oorlog, en ze was nooit van plan geweest om boerin te worden in onbewoonde streken. Toen leerde ze Einar kennen en de liefde liet zich niet afremmen. Het duurde niet lang of Anna werd geboren.

Over Anna gesproken, haar huis was veel beter dan dat van hen. Het was later gebouwd dan de boerderij, op enige afstand van hun huis, en was eerder gebruikt door huurders op het land. Het vervelendste was dat je niet gemakkelijk van het ene naar het andere huis kwam als het weer zo slecht was als nu, alleen met grote moeite. In de strengste wintermaanden stond de jeep doorgaans stil; fourwheeldrive, winterbanden en kettingen haalden niet veel uit als het dag in dag uit zo hard bleef sneeuwen. Onder deze omstandigheden was het mogelijk om er te voet heen te gaan of op langlaufski's, en gelukkig waren zij allebei goede skiërs. Het zou natuurlijk leuk zijn geweest om de gelegenheid te hebben iets vaker echt te kunnen gaan skiën – al was het maar af en toe – op een echte skihelling en zich daar uit te leven, maar daar was weinig tijd voor en er was ook niet genoeg geld. De boerderij bracht niets op en het was niet goed te praten om veel uit te geven aan plezier en reisjes. Het echtpaar praatte er niet vaak over, hun doel was nu, net als zo vaak daarvoor, het hoofd boven water te houden, de boerderij

in bedrijf te houden, aan de goede kant van de nullijn. En ze wist dat voor Einar de eer van de familie ook meespeelde, hij had de zware last van zijn voorouders op zijn schouders, zij keken naar hem vanuit alle hoeken en gaten in het huis.

De grootvader, Einar Einarsson de eerste, waakte over hen in het oudste gedeelte van het huis, waar Erla nu zat; dat deel van het huis had hij van hout gebouwd 'met zijn blote handen, met bloed, zweet en tranen', zoals haar man het ooit had verwoord. En de vader van Einar, Einar Einarsson de tweede, keek naar hen vanuit de nieuwe vleugel, zoals Erla hem soms noemde, het betonnen gedeelte waar de slaapkamers waren en dat was gebouwd toen Einar Einarsson de derde, haar man, nog een kind was.

Zelf had Erla niet zoveel met haar voorouders. Ze praatte haast nooit over hen. Haar ouders hadden in het zuiden gewoond, ieder in hun eigen huis, en ze zag haar drie zussen maar zelden. Natuurlijk speelde de afstand een rol, maar haar familie was eerlijk gezegd nooit erg hecht geweest. Na de scheiding van haar ouders stopten de zussen grotendeels met elkaar op te zoeken en familiebijeenkomsten waren uiterst zeldzaam. Erla vond dat niet zo erg, natuurlijk zou het fijn zijn geweest om haar eigen achtergrond te hebben, maar in plaats daarvan werd ze opgenomen in Einars familie, waar ze de banden juist goed onderhield.

Ze bleef in de stoel zitten, had de kracht niet om nu al op te staan. Ze hoefde alleen maar naar bed te gaan, maar ze wilde nog even wakker blijven en genieten van de stilte. Einar sliep allang. In zijn ogen was het een speciale deugd om vroeg op te staan. In deze tijd van het jaar, vlak voor Kerstmis, waren de dagen het kortst, en Erla zag geen reden om voor dag en dauw op te staan terwijl het nog pikdonker was. Het begon pas halverwege de ochtend een beetje licht te worden en dat was een prima tijd om op te staan in december. Het echtpaar had echter geleerd om geen ruzie te maken over dit soort kleine dingen, ze probeerden geen olifant te maken van een mug als ze

het ergens niet over eens waren. Het was nu eenmaal niet zo geschikt bij hen om gasten te ontvangen, dus ze moesten het samen goed kunnen vinden. En ja, ze hielden nog steeds van elkaar, misschien niet net als vroeger, toen ze elkaar net hadden leren kennen, maar de liefde was gegroeid en hun relatie bloeide.

Erla had nu een beetje spijt dat ze haar boek zo snel had uitgelezen, ze had er wat langer over moeten doen. Toen ze de laatste keer naar het dorp gingen, had ze vijftien boeken uit de bibliotheek gehaald; dat was natuurlijk meer dan gebruikelijk was, maar ze was een speciale klant, zoals je wel kon zien, en mocht de boeken ook langer houden dan doorgaans gebruikelijk was, soms zelfs twee of drie maanden, als het nodig was. En nu had ze vijftien boeken uit, dit was het laatste boek geweest. Ze was deze keer ongewoon snel geweest met lezen en ze had geen idee wanneer ze weer in de bibliotheek zou komen. Ze voelde hoe dat bekende gevoel van leegte haar weer overviel, als iets op was en ze geen idee had hoe ze de voorraad moest aanvullen. Dan was er geen land met haar te bezeilen. Leegheid was misschien niet het goede woord, maar ze voelde het dan nog sterker hoe gevangen ze zat in de wildernis.

Het was op de boerderij verboden om over isolement te praten, dat was iets wat ze aan zich voorbij lieten gaan, want anders zou de gedachte zo benauwend worden.

Verstikkend...

Ja, het was een goed boek geweest, het beste van de vijftien. Maar niet zo goed dat het de moeite waard was om het nog een keer te lezen. De boeken die ze bezaten, die ze hadden gekocht of die ze met het huis hadden geërfd, had ze allemaal gelezen. Sommige vele malen.

Ze keek naar de dennenboom die in de hoek van de kamer stond. Hij was best groot, tegen de gewoonte in was het Einar gelukt om een goede boom uit te kiezen. De geur ervan vulde de kamer, het was zeker prettig dat Kerstmis voor de deur stond. Dan probeerden ze de duisternis te overwinnen, al was

het maar heel even, en dan veranderde de beleving van isolement feitelijk in het tegenovergestelde. Erla vond het heerlijk om te weten dat op dat feest van vrede en ontspanning zij werkelijk met rust werden gelaten, letterlijk omdat niemand zo ver het land in kon komen vanwege de sneeuw, behalve als je het echt wilde. En dat was tot nu toe nog nooit gebeurd.

De boom was nog niet versierd, dat deden ze gewoontegetrouw op de avond voor *Þorláksmessa*, maar er lagen wel al een paar pakjes onder. Het had geen zin te proberen de pakjes te verstoppen, ze waren toch allang gekocht. Het was onmogelijk om op de dag voor Kerstmis nog even naar de winkel te rennen om de laatste cadeautjes aan te schaffen of om nog room voor de saus te kopen.

Onder de boom lagen boeken, dat wist ze, en het was heel verleidelijk om een voorschot te nemen op de feestvreugde en een van de boeken uit te pakken. Einar gaf haar altijd boeken, een of twee, en ze verheugde zich er de dag voor Kerstmis altijd enorm op om erachter te komen welke boeken het waren en zich in een gemakkelijke stoel te installeren met snoep en kerstbier en tot in de nacht door te lezen. Alles was klaar voor Kerstmis. De doos met snoep stond geopend op de eetkamertafel. Moutbier en sinaasappelsap lagen in de voorraadkast en niemand mocht eraan komen voor het Kerstmis was. En op kerstavond zou er natuurlijk lamsvlees op het menu staan. Net als het jaar daarvoor, en het jaar daarvoor, net als altijd...

Erla stond op, ze voelde de kou steken zodra ze de warmte van de wollen deken kwijt was. Ze liep naar het raam en deed het gordijn half open, keek de duisternis in en zag dat het sneeuwde. Dat had ze natuurlijk kunnen weten. Het sneeuwde daar altijd in de winter, er viel nauwelijks op iets anders te rekenen, zo ver landinwaarts en zo hoog boven zeeniveau. Ze lachte bij zichzelf. Dit was natuurlijk geen plek voor mensen, niet in dit jaargetijde. De keiharde voorouders van Einar waren bewonderenswaardig geweest en nu moest Erla de gevol-

gen dragen van hoe zelfopofferend zij waren geweest, nu zat zij daar vast.

De boerderij zou eigenlijk in pacht moeten worden uitgegeven, wat er ook werd beweerd. Niet dat ze wilde klagen, helemaal niet. Een paar boerderijen in de naaste omgeving, als je het zo mocht noemen, waren in de afgelopen jaren in verval geraakt en Einars reactie was altijd dezelfde: hij vervloekte de mensen die vertrokken om hun lafheid.

'Erla,' hoorde ze roepen vanuit de slaapkamer. Zijn stem was hees. Ze was er zeker van dat ze hem eerder die avond al had horen snurken. 'Waarom kom je niet naar bed?'

'Ik kom eraan,' zei ze, en ze deed de lamp in de kamer uit, net als de kaars die op een tafel naast de stoel had staan branden, alleen voor een gezellige sfeer tijdens het lezen.

Einar had een leeslampje aangedaan. Hij lag aan zijn kant van het bed, alles volgens vaste patronen, een glas water op het nachtkastje en een boek van Laxness. Erla kende hem goed, ze wist dat hij het fijn vond om Laxness op het nachtkastje te hebben, al kwam hij 's avonds niet meer tot lezen. Ze hadden verschillende boeken van hem en zij had ze vaker dan eens gelezen, vaker dan twee keer zelfs. Wat hij nu echter aan het lezen was waren oude kranten en tijdschriften, uit verschillende perioden; in deze tijd van het jaar zaten er vaak maanden tussen de bladen. Toch hadden ze abonnementen en de exemplaren hoopten zich op op het postkantoor tussen hun bezoeken door. Ze kochten ook weleens een los tijdschrift, zoals *Úrval*.

Ze begreep zijn interesse in triviale zaken, maar spookverhalen en boeken over mediums kon ze echt niet lezen, niet op deze plek.

In de winter ging er geen dag voorbij of ze zag iets wat het koude zweet over haar rug deed lopen. Natuurlijk geloofde ze niet in spoken, maar dit isolement, deze stilte, deze verduivelde duisternis, alles bij elkaar versterkte elk geluid, elk geknars van de panelen of vloerplanken, elk gefluit van de wind, elk lichtschijnsel, elke schaduw, het gevoel tot het punt dat ze soms

niet meer wist of ze misschien toch in spoken moest geloven, omdat haar leven daardoor draaglijker zou worden.

Maar als ze bij kaarslicht haar boek zat te lezen, verloor ze zichzelf volledig in vreemde werelden en die geesten konden haar dan niets doen.

Erla ging in bed liggen en probeerde een goede houding te vinden. Ze probeerde zich te verheugen op de volgende dag, maar dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ze wilde dat ze net zo dol was op deze omgeving – deze afzondering – als Einar, maar dat was nu eenmaal niet zo. Ze wist dat de volgende dag weinig beter zou zijn en ze kon er zeker van zijn dat hij niet veel zou verschillen van de dag die daarna zou komen. Natuurlijk bood Kerstmis wel wat afwisseling, maar dat was dan ook alles. De jaarwisseling was ook altijd hetzelfde, er was altijd een feestmaal, lamsvlees zoals op kerstavond, maar ze hadden al jaren geen vuurwerk meer afgestoken. De beschikbaarheid van vuurwerk was natuurlijk beperkt, er waren nog geen vuurpijlen te koop als ze hun kerstinkopen deden in het dorp, meestal in november, en het was moeilijk om later, in het winterse weer, een rit naar het dorp te rechtvaardigen, alleen om vuurwerk te kopen. Ze waren het eigenlijk wel eens over hoe zinloos het was vuurwerk af te steken midden in de leegte. Zo had Einar het tenminste gezegd, en ze had hem gelijk gegeven, maar moest diep vanbinnen toegeven dat ze soms de kleurenpracht die bij de jaarwisseling hoorde miste.

'Waarom blijf je zo lang op, lieverd?' vroeg hij.

Ze wilde hem erop wijzen dat het nog niet eens elf uur was, maar in die eeuwige duisternis maakte het niet veel uit hoe laat het was. Ze leefden in hun eigen ritme, gingen veel te vroeg naar bed en werden veel te vroeg wakker. Haar stille verzet, door op te blijven en te lezen, leverde niets op.

'Ik heb een boek uitgelezen,' antwoordde ze. 'Ik was gewoon nog niet moe. En ik dacht erover of we Anna niet moeten bellen, om te horen of alles in orde is.' Toen voegde ze eraan toe,

als antwoord op haar eigen vraag: 'Maar het is natuurlijk te laat om nu nog te bellen.'

'Mag ik het licht uitdoen?' vroeg hij toen.

'Ja, natuurlijk,' zei ze, maar ze aarzelde. Op datzelfde moment deed hij de lamp uit en een diepe duisternis omringde hen. Overweldigend en toch zo onopvallend. Nergens een lichtpuntje te zien. Ze voelde hoe buiten de sneeuw op de grond viel, wist dat ze nergens heen zouden gaan – behalve natuurlijk naar Anna – voor het januari was. Dat was het leven dat ze voor zichzelf hadden gecreëerd, het was alleen een kwestie van volhouden.